

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

Van de Maatf: Van Röllsch:
Letterbureau te Leiden.
per Schreyer
J. W. H. van der
Hoeve

I E T S

OVER DE

Volksbeschaving,

EN EEN WOORD

OVER DE

VLAEMSCHE TAEI,

DOOR

J. DE JONGHE,

Doctor in de Letteren en Wysbegeerte, Leeraer by het
Athenæum van Brugge, oud Lid der maetschappy van
Nederlandsche Tael- en Letterkunde te Gent.

TE BRUGGE,

BY C. DE MOOR, IN DE PHILIPSTOCK-STRAET.

1132
NED.
LETTERK.

DE

VOLKS BESCHAVING.

1.

DEN staet in wiens handen het lot van een volk gevallen is, heeft ~~geene~~ heyliger pligt dan den welstand der natie op alle mogelyke wyzen te bevoorderen. Het is niet genoeg het grondgebied by de naburen te doen eerbiedigen, sommige takken van nyverheyd met eer en goud te verryken, handelmaetschappyen te bevoordeelen, spaer- en leenkassen in te rigten; dit alles, hoe verdienstelyk ook, geeft geen welstand. De zaak ligt geheel in een ander punt, de volksbeschaving, opgesloten. Van welke zyde men die

ook beschouwe, zy is de eenige hoofdbron. Het zy men haren invloed op de ziel of op het ligchaem toepasse, het is om even: alles met haer; niets zonder haer. Zy voorziet in de noodwendigheden van het leven, geeft troost en hulp in het ysselykste wee dat den mensch kan aendoen: zy is de waerborg van rust en orde; om dat zy, op de rede rustende, als met den vinger aenwyst dat niets, noch binnen noch buyten de natuer, by wanorde kan bestaen. God is haer begin: zy lag in zynen adem die ons bezielde, en doet ons gedurig op hem terug zien. Haer leven is zucht naer waarheyd (1) en haer eynde loopt uyt op regtveerdigheyd of welzyn van het algemeen. Hoe gevaerlyk zy ook geacht worde voor geweld en onderdrukking, zoo heylzaam is zy voor besturen waer den Vorst een vader des volks is, en de ministers aen hunne pligten getrouw zyn. — Anders is het toch met het breyn dat opgeholpen en aengekweekt is dan met den ongelukkigen die voor het redelicht verstoken is. Welkdanig ook zyn natuerlyken

---

(1) Er is niets dat meer oenteerd word dan de waarheyd: men brengt haer voor onder alle gedaenten. By ons is zy de stof der ziel, de natuer der rede, het element van den geest. Die waarheyd zegt, besluyt al de hoofdeyenschappen die men het Opperwezen toekent.

aenleg zyn moge, hy gelykt slechts aen eenen blinden die in de onzekerheyd rondtast en daer alleen met vertrouwen voorttreedt waer de onzichtbare hand van eenen vriend of vyand hem opleydt. In de magt van een elk die op zyn hert toelegt, is hy een gedurigen slaef, of liever een werktuyg, een beweegrad dat steeds voor anderen, nooyt voor zich zelve arbeydt.

De belangrykheyd van eene doelmatige volksbeschaving komt hooger op, wanneer wy de oogen rondslaen op de onderscheydene staten van Europa. Daer, waer zy niet op prys staet, waer zy niet algemeen of onderbroken is, daer zien wy het meest staetkundige schokken, omwentelingen, burgeroorlog, misdryven, vernedering en armoede: daer vinden wy het uytgemaekt dat nergens een volkvergetend bestuer kan uythouden, ten zy er de natie arm of wyd van den invloed van een verlichter volkverstoken zy. En waer is den staet die hier tegen nog scheydsmuren kan oprigten? Gemakkelyker zou hy de zon naer wil doen ondergaen dan beletten dat de uytvloeyfels der eeuw tot hem overkomen en vuer vatten. De besturen hebben hun lot in de handen. Is het hun om bestendigheyd te doen; zy hoeven te zorgen dat de beschaving voor allen zy, dat

zy den werkman eygen worde en tot in de armste hut indringe. Waerom toch moet de rede, dat onwaerdeerbare geschenk des hemels, in den man der menigte dood zyn? Heeft het volk oordeel genoeg om zyne miskening te gevoelen; het heeft ook maer weynig licht noodig om de eer van het land en de belangen der maetschappy te verstaen; om zyn vermogen niet te willen misbryken by iederen klank die hem woel of heerschzuchtigen in het oor schreeuwen. Wy weten het allen: de menigte is een vermogend wapen geworden. Nu: help haer op uyt hare vernedering, laet haer mede tot de maetschappy behooren, waer onze barbaersche egoistery haer buyten gestooten heeft; verlicht haer, stel haer op de hoogte die zy als mensch het regt heeft te vorderen, en geen stap zal zy buyten haren kring doen, meer dan anderen zal zy u bystaen om onzen jeugdigen staet te grondvesten.

2.

Schoon er by de geleerden verscheydene punten opgenoemd worden, die tot de volksbeschaving veel kunnen bydragen, als den handel, de ny-

verheyd en het leger; zoo meenen wy nogtans dat zy moeten onderdoen voor het onderwijs, (1) en dit het meest volkomene middel is ter bereyking van ons oogwit: wanneer te weten het den mensch in zyn geheel omvat, en zich, volgens deszelfs dryvouwige gesteldheyd, in godsdienstig, vernuftelyk en lichamelyk onderwijs uytlaet. Het eerste ziet op de ziel; verbetert het hert, voorkomt de dwalingen van den geest door den wil te wyzigen, en als een tegenwigt van de stoffelyke neyging daer te stellen. Het tweede heeft den geest of *intelligentia* voor onderwerp: ontwikkelt het zielvermogen, stelt den mensch

---

(1) Om de gewenschte strekking van de volksbeschaving te vergemakkelyken en te verhaesten, zou men het niet geheel by het onderwijs moeten laten. Menschlievendheyd van eene andere soort, moet ook hare hand tot het groote werk bysteken. Men zorge dat het velk geheel van den welstand der maetschappy afhange; het hebbe ook zyne eygendommen, en dan is alles wel. Indien men vraegt op welken voet wy zulks verstaen; antwoorden wy: met het inrigten van volksmaetschappyen in al de hoofdsteden der provincien; tot welke alle persoonen, van 12 tot 50 jaren, zouden worden toegelaten onder den naem van *aerleden*, *werkende leden* en *leden*. De eerste tot voorthelping der maetschappy door hunne jaerlyksche bydragen, de tweede tot onderwyzers, en de laetste als hoorders yt de menigte of werkende klas.

De jaerlyksche inkomsten der maetschappy zouden besteed worden 1.° tot aenhoopen van gronden in de meestmogelyke nabyheyd der stad: toekomstende eygendommen der leden. 2.° aen het verzorgen van werktuygen voor ambachten, landbouw, enz. 3.° aen het beloonen van goede daden, orde, vlyt, gedrag. Het lokaal en de onkosten van het onderwijs zouden ten laste zyn der steden, en de 3 of 4 onderwyzers wierden door den staet betaeld.

op zyne plaets, en leert hem van die eygenschap gebruyk maken welke hem, alleen onder de schepselen gegeven is. Het derde houdt zich bezig met het ligchaem, en handelt over de algemeene middelen om het gezond en sterk te houden; geeft de noodige kennissen van al wat tot den landbouw, handel, nyverheyd of andere vakken dienstig zy; schryft huyshoudelyke regelen voor, en doet zien hoe veel den welstand eener familie aen rypen overleg, orde en spaerzaamheyd verpligt is. Die dry takken tot een geheel vereenigd, voldoen aen al de vereyschten van de volksbeschaving, en moeten noodzakelyk de gewenschte vruchten geven. Misschien bestaat'er geene andere oorzaak van de onvolmaektheid der maetschappy en de zoogezegde bedorvenheyd der eeuw, dan dat de jeugd op dien voet niet onderwezen worde. Men kan niet ontkennen dat de geleerden de ziel en het ligchaem te veel ter zyde stellen, en het meest op bespiegelingen of théoretische stellingen houden; dat zy, die den godsdienst onderwyzen, alles aen de ziel geven, en het overige met onverschilligheyd voorbygaen; dat voor het ligchaem slechts in de schriften gezorgd word, of het zelve geheel aen de ondervinding word overgelaten. Zoo zien

wy den ongeletterden ambachtsman na een moeyelyk pogen en langdurig zoeken nog nauwlyks in staet zyn huysgezin van het benoedigde te voorzien: daer integendeel indien hy met de gronden van zyn vak bekend en met den raed en de ontdekkingen van anderen ondersteund geweest ware, hy verder zou kunnen voor uytgegaen zyn, en dikwyls met de helft der onkosten, stukken van eene dubbele weerde had weten voor den dag te brengen.

3.

Het is eene dwaling in zaken die het algemeen betreffen, enkel met zich zelve te raedplegen, en alleen te handelen volgens het gene met onze manier van zien overeenkomt. De genegenheyd die men voor de Européesche tael heeft, omdat zy gemakkelyk en aengenaem is, de achting die men hare verdienstelyke schryvers toedraegt, moge zoo groot, zoo welgemeend zyn als men wil; het is gene rede om ons van dezelve by het volk te bedienen. Wat geeft het hem dat gy de schoonste gedachten, de grootste waerheyd voor den dag brengt, als het uwe tael niet

verstaet? Wat voordeel trekt het uyt de verspreyding uwer boeken van beschaving en verlichting, als het er geenen regel in voort kan, geen woord er van gevoelt? Wilt gy van het volk gehoord worden; zoo spreek het toe in zyne tael.

In alle landen is er eene die van den oorsprong der natie afstammende, het meest algemeen is, doorgaens by uytsluytendheyd van het volk gesproken wordt, en die men lands of moedertael heet. Deze is als den sleutel die den toegang opent tot de natie. Zonder haer is er geene mogelykheyd van beschaving; dan by de zulken, die, uyt hoofde eener byzondere opvoeding, wel uwe tael verstaen, doch uw volks-
onderwys niet behoeven.

Waeg niet van het volk zyne eygene tael te ontnemen, om het, tot eene vremde te doen overgaen: want niet alleen zoudt gy nooyt uw doel bereykt zien, ten ware gy u van middelen bediendet die de menschheyd en het regt der volken u verbieden; maer gy dedet teffens eene onvoorzigtigheyd waer van de gevolgen onberekenbaer zyn. Met uwe vremde tael zouden vremde zuchten den boezem insluypen, en het oorspronkelyke, het karakter, den typus der
natie

natie noodzakelyk verloren gaen: eyndelyk verdween den volksgeest en de zelfstandigheyd met hem. Een volk dat aen zyne tael verzaekt, verzaekt aen zich zelve. Het moet den vremdeling op den duer van zelfs in de armen vallen: want, waer hy zyne tael kan inwerpen en doen wortel vatten, daer is geene sterkte bekwaem hem terug te houden. Hier van, de pogen die alle wel ingerigte besturen aenwenden om de landstael te behouden, en haer alle mogelyke eer toe te voegen. Ten dien eynde gebruyken ook de minste staten van Europa in al de akten van openbare strekking geene andere tael dan die van hun land. Ook in ons vaderland wierd die zaak weleer zoo belangryk geoordeeld, dat onze voorvaders aen 's lands overheden geene vertoogen wilden doen, noch van hun geene voorstellen ontvangen dan in de Nederduytsche tael: alhoewel zy meestal met vremdelingen te doen hadden die haer niet verstonden (1).

Wy zouden hier ten bewyze een volk willen noemen dat van de landstael het grooste werk maekt; en er het volksonderwys zoo ver mede

---

(1) Zie de aenmerk. op het 6^e deel van Wagenaers Vad. Hist.; de groot-plakkaetboeken; de blyde inkomsten van Hertog Filips den I, den 2, den 4; van Albertus en Isabella enz.

gebragt heeft, dat by den armsten schipper, den eenvoudigesten landman kennissen gevonden worden, die menig wel opgevoed burger elders konden tot eer strekken. Ook verschynt er nergens een werk, tot welke wetenschap het ook behoore, of het wordt in de volkstaal overgebragt; en op dien voet geschoeyd die het beste aan de natie voegt, wordt het onder alle klassen verspreyd. Dus gaet er voor hun geene enkele strael van licht ten behoeve van de menschelyke voorderingen, verloren. Veelligt moet men hier aan dien onbegrypelyken geest van onafhankelykheid, die verhevene trekken van zelsopoffering toeschryven welke die natie zoo veel eer doen. — Altoos blyft het zeker, dat de volkstaal een magnétisch vermogen heeft, en der gemoederen onderlinge gewaerwordingen geeft, die met die van het bloed eene groote overeenkomst hebben. Zoo hooren wy van landsgenooten die in de kaep geweest zyn, dat er niets hun zoo aengenaem was dan in die afgelegene kust menschen te vinden die het Nederduytsch spraken: dat zy uyt dat enkel opzicht meynden in hun vaderland te zyn, en niet weynig geroerd wierden toen die goede zwarten hun als taelbroeders de hand drukten.

4.

Wy hebben hier boven gezeyd dat wy door lands of moedertael die gene verstaen, welke het meest algemeen is, en doorgaens by uyt-sluytendheyd van het volk gesproken wordt. Als wy nu de negen provincien van ons ryk doorloopen, dan vinden wy er

Vyf waer de volkstael vlaemsch is.

Westvlaenderen Bevolk.	603,214.	
Oostvlaenderen.	733,938.	
Antwerpen.	347,590.	
Limburg.	338,395.	
Brabant.	556,046.	
(Het arrond. ^t Nyvel niet medegenomen.)		2,579,183.

Dry waer zy waelsch is.

Luyk. Bevolking.	371,568.	
Namen.	211,544.	
Henegauw.	608,524.	
Het arrondiss. ^t Nyvel.	121,142.	
		1,312,778.

Eene waer zy duytisch is.

Gedeelte van Luxemburg.		
Bevolking.	179,964.	
		4,071,925.

Uyt de bevolkingsvergelyking van die provincien zien wy verder dat het getal der Belgen die het vlaemsch voor moedertael hebben, byna het dobbel is van de gene die tot de waelprovincien behooren.

Overigens kunnen voor bewyzen dienen dat het vlaemsch onze volkstaal is,

1.° De archiven; zoo wel die tot de provincien en steden behooren, dan die van ambachten, neiringen, of genootschappen. Men mag zeggen dat zy in het vlaemsch geschreven zyn (1).

2.° De regtsbanken; waer alles nog in de vlaemsche tael onderzocht en behandeld wordt.

3.° De aenkondiging in die tael van besluuten, voorschriften, verkooping, of al wat van een algemeen belang is.

4.° De rederykkamers; zelfs die van Antwerpen, Leuven, Brussel en andere groote steden, die in hunne werkzaemheden nooyt eene andere tael gebruykten dan het vlaemsch.

5.° Het godsdienstige onderwys, dat in al onze kerken in de vlaemsche tael gegeven wordt.

---

(1) Wy bekennen geerne dat het latyn en fransch ook in sommige tyden in de akten van openbare magten gebruykt is; doch de zaak wordt verstaenbaer als men overweegt dat onze opperhoofden doorgaens vremdelingen waren, fransch-vlaenderen en de waelprovincien mede onder het zelfde bestuur behoorden.

Wy gelooven dit alles genoeg te zyn om overtuigd te wezen dat het algemeene welzyn van de volksbeschaving afhangt, en de vlaemsche tael by ons maer alleen tot die verhevene taek kan worden toegelaten, als de eenige zynde die aen onze provincien eygen is.

EEN WOORD

OVER DE

VLAEMSCHE TAEI.

HET is gekend dat er tegenwoordig fransche dagbladen in ons land gevonden worden, die niets zoo zeer ter herte nemen dan de gemoe- deren voor Frankryk te stemmen, en de jeugd tot de tael van dit ryk uytte lokken (1). « Het vlaemsch, roepen zy, is een zamenstelsel van verschillige tongvallen — het is nergens toe nut — het heeft noch schryvers, noch letterkunde. » Schoon wy geenen lust hebben om met zulke

---

(1) Men denke niet dat wy vyanden zyn van vrende talen: wy gevoelen te wel dat onze handelbetrekkingen ons dagelyks met Engelschen, Franschen en Duytschers in aenraking brengen, en onze belangen willen dat wy hunne tael verstaen en zelfs spreken; doch onze moedertael moet er niet by lyden.

vyanden te twisten, te meer daer zy ons niet verstaen; zoo vinden wy nogtans niet overbodig hier omtrent onze jonge lezers met een paer regelen gerust te stellen.

1.º De verschillende tongvallen eener tael, verre van een voorwerp te zyn van verstooting, dienen integendeel aengehaeld te worden ten bewyze van haren rykdom, oudheyd en uytgestrektheyd. Het is eene eygenschap die, wy met de schoonste tael van de wereld, de Grieksche, gemeen hebben; zonder nogtans zoo wyd als deze van de gemeene spraek af te wyken. Wy veranderen, wel is waer, het geluyd van sommige klinkers en tweeklanken; sluyten ook in eenige streken de manelyke en vrouwelyke woorden met eene *e*, zelfs al eens met verdobbeling des medeklinkers; doch de Grieken lieten het by deze kleynigheden niet. Zy verwisselden alle klinkers en een groot getal der medeklinkers; veranderden geheele lettergrepen; sneden af, voegden by wat hun geviel, en bragten al deze veroorlovingen in hunne schriften met zoo veel vryheyd over, dat niet zelden een groot deel hunner verscheyde tongvallen (1)

---

(1) Fischer begroot 2º op 77. in animad. ad well. gramm. Zie Gregorius *depi Παλεκτων*.

in het zelfde werk voorkomen. Men bemerkte dat de Duytsche tael, welker verdiende hoogachting niemand onbekend is, in sommige gewesten zoo verschillig gesproken en geschreven wordt, dat zy by vele inboorlingen onverstaenbaer is; dat ook de Franschen hunne dialekten of patois hebben (1), en men oordeele dus of het vlaemsch van die zyde moet gelasterd worden.

Wy willen nogtans niet ontkennen dat er heden van onder de pers werken komen, die, voor het gene de spelling aengaet, eenigszins van elkander verschillen (2). Doch de tael heeft hier in geene schuld: zy kan voor allen in alles niet verantwoord. Het zy genoeg dat onze goede schryvers eene met de zuivere spraek overeenkomende spelling hebben, en op zeer weynig na, onder dat opzicht aen elkander gelyken.

2.º Indien het vlaemsch geene andere tytels had dan die van volkstael, zyne belangrykheyd

(1) Den abt Gregoire heeft er meer dan 30 aengeteekend in zyn rapport aen de nationale conventie van 16 Prairial Jaer 2.

(2) Wil men dat wy over de spelling te eens zyn, en deze eenen vorm hebbe, die naer waerheyd en rede bewerkt is; dat den staet in iedere provincie de onderscheydene tongvallen doe opgeven en vergelyken, om er een algemeen grondbeginsel van de landstael uyt overtenemen: dat men dat verder met den aerd der tael en onze keurigste schryvers in overeenkomst brenge.

zou toch groot moeten zyn, en deszelfs kennis noodzakelyk geacht worden voor de groote meerderheyd van hen, die onze streken bewonen. Hoe veel er den handel en de nyverheyd by te winnen hebbe, hoe zeer den beambt-schryver, den Goden regtgeleerden er toe verplicht zy, of zy der wysbegeerte of letterkunde eenige hulpe kunne toebrengen, hoeft noch uytbreyding, noch aenwyzing. Het woord volkstaal zegt genoeg. Het beroept zich op alle standen en op alle vakken, die met de burgery en de menigte in aenraking staen (1).

Deel makende van den zachten hoofdtak van het oud Germaensch, uyt welken mede het Engelsch, Deensch, Yslandsch, Zweedsch, Nederynsch, Westfaelsch en andere talen van het noordwestelyk Europa gesproten zyn, heeft zy met deze zoo groote overeenkomst, dat er geleerden met regt beweeren dat zy dezelfde tael geweest zyn (2). Is het zoo, gelyk uyt de vol-

---

(1) Onze kamers hebben nogtans, tegen den wensch van het bestuer, de vlaemsche tael onnoodig verklaerd tot het verkrygen van de doctorele graden! wat gewigtige noot voor de geschiedenis.

(2) Boxhornius, orig. gall. Ph. Cluverius, de quo in ipsius operis proacmio Georgius Hornius. Miliius de lingua Belgica.
Vater, Vergleichung tafeln der Europäischen stammssprachen.

gende voorbeelden kan opgemaakt worden, dan moet onze tael ook van een wezenlyk nut zyn om hy die onderscheydene volken te regt te komen, en teffens veel gemak geven om ons de hunne eygen te maken.

Uyt het Engelsch.

e. There is a fable of an old usurer, that had
v. Daer is een verdrichtselsel van een oud woekeraer, die had
e. nothing in his mouth, but: it is good to be
v. geen ding in zynen mond, dan: het is goed te zyn
e. sure; if his servant went to receive
v. zeker: als zyn' dienaer gegaen was tot het ontvangen
e. money, he would follow him, why? 't is good
v. (van) geld, hy wou volgen hem, waerom? 't is goed

Kirchmeyer, parallelism. et conv. 12 ling. ex matrice celtoschyticâ. Arndt, über der ursprung und die verwantschaft der sprâchen von Europa. Schrant, over het beoeffenenswaardige der nederduitsche taal. Lulofs schets van een overzigt der Duytsche taal.

Over de weirde onser moedertael moet men, noch Goropius, noch Becanus gelooven: schryvers die wel niet geheel zonder licht zyn; doch die men slechts hoeft in te zien om te gevoelen dat zy de hekelingen verdienden, die zy van Scaliger, Lipsius, Miræus, Scriverius en Slightenhorst ontvangen hebben. Men hoore liever A. Vander Schrick, Orig. Celt. Ten Kate, Aenleiding tot de kennis van het verhev. deel der nederduitsche sprake. Ypey, Beknopte geschiedenis der nederduitsche tale. Van Maele, Verdediging en de ontleding van de edele en de rederycke konste der poësy. Siegenbeek, Verhand. over den rykdom en de voortreffelykheden der nederduitsche tale.

- e. to be sure; though he had lockd the door,*
v. te zyn zeker; alhoewel hy had gesloten de deur,
- e. he would rise out of his bed to feel*
v. hy wou ryzen uyt van zyn bed om te voelen
- e. it fast, for it is good to be sure....*
v. of zy vast was, voor het is goed te zyn zeker....
- e. This man fell dangerously sick: his servant*
v. Dees' man viel gevaerlyk ziek: zyn dienaar
- e. perceiving little hope of life, asked him:*
v. bemerkende luttel hoop van leven, vroeg hem:
- e. master have you said your prayers? Yes, sure*
v. meester hebt gy gezeyd uwe gebeden? Ja zeker,
- e. said he, j think so.... he bids the servant*
v. zeyde hy, ik denk zoo.... hy bid den knecht
- e. open the chest, and bring him all his gold*
v. te openen de kist, en te brengen hem al zyn goud (dat)
- e. in it. The servant having opened it, cried*
v. in haer (was). Den dienaar hebbende geopend haer, riep
- e. out: master, the devil is in the chest, he lays*
v. uyt: meester, den duyvel is in de kist, hy leyde
- e. his paw upon all the gold, and says: it his*
v. zyn poot op al het goud, en zeyde: het is
- e. all his, because it was extracted out*
v. al 'tzyne, by oorzaak het was uytgetrokken uyt
- e. of the life and blood of widows, orphans,*
v. van het leven en bloed van weduwen, weezen,
- e. and poor wretches. Says he so, says the*
v. en arme ellendigen. Zeyde hy zoo, zeyde den

- e. usurer, then bring me the gold, the chest,*
v. woekeraer, dan (ten) breng my het goud, de kist,
e. the devil, and all, it is good to be sure.
v. den duyvel, en alles, het is goed te zyn zeker.

Oft het Deensch.

Faarekyllingen og Nattergalen.

- d. Jeg kan forsikke dig, sagde faarekyllingen til*
v. Ik kan verzekeren u, zeyde den krekkel tot
d. en nattergal at min sang mangler ikke
v. eenen nachtegael dat myn zang mangelt niet aen
d. beundrere. Lad mig doh hære huilke! De
v. bewonderaers. Laet my doch hooren welken! Het
d. arbeidsomme hæstfolk, svarede den, hære
v. arbeydzame oogstvolk, antwoorde hy, hoort
d. mig med fornæyelse..... pral altsaa ikke af
v. my met vergenoegen..... prael alzo0 niet van
d. din sang, færend du seer den sorgfrie hyrde,
v. uwen zang, alvorens gy ziet den zorgvryen herder,
d. der selv spiller saa sædt paa sin flæyte, med
v. die zelve speelt zoo zoet op zyne fluyt, met
d. stille henrykkelse at lytte efter den.
v. stille verrukking te letten achter hem.

Oft het Zweedsch.

- z.* Jag vil sjunga stolt om Troja
v. Ik wil zingen stout van (omtrent) Troje
- z.* Och om Thebens många krig;
v. en (ook) van Thebes menigen kryg;
- z.* Men min lyra blott vil stoja
v. maer myn' lier alleen (bloot) wil stoeyen
- z.* Om den Gud, som fångat mig. —
v. van den God, die bevangt my. —
- z.* Jag vil henne storverk læra,
v. Ik wil haer historie werk leeren,
- z.* Och hon nya strængar får,
v. en (ook) zy nieuwe snaren (strengen) ontvangt (ervaert)
- z.* Djerft jag sjuner Herculs æra
v. stout (durpend) ik zing Hercules eer,
- z.* Men från lyran Astrids går.
v. maer van de lier Astrilds (1) gaet.

Oft het Duytsch.

- d.* Dat französische kriegsheer rückte unvermuthet
v. Het fransche krygshcer rukte onvermoeyd
- d.* vor Braunschweig und Wolfenbüttel. Nach
v. voor Bruynswyk en Wolfenbüttel. Na

---

(1) Astrild, zoon van Freja, de schandinaefche Venus: dus voor den god der liefde.

d. eener dreytägigen bombardirung wurde Wolfen-
v. eene drydaegsche bombardering wierd Wolfen-
d. büttel ingenommen, und Braunschweig musste
v. büttel ingenomen, en Brunswyk moest
d. ein gleiches schiksal erwarten; als der prinz
v. een gelyk lot verwachten; als den prins
d. Friedrich mit sehr vielem muth einen wich-
v. Frederik met zeer veel moed eenen gewich-
d. tigen posten des feindes angrif, überwältigte
v. tigen post des vyands aengreep, overweldigde
d. und die stadt glücklich entsetzte. —
v. en de stad gelukkiglyk ontzette. —

---

d. Allmächtiger, der seinen thron
v. Almagtigen, die zynen troon
d. In himmeln hoch erhöhet;
v. in hemelen hoog verheft;
d. O höre mich, der erde sohn,
v. o hoor my, der aerde zoon,
d. Der dir im staube flehet.
v. die u in 't stof aenbidt.

d. Verleih mir doch die wissenschaft
v. Verleen my toch de wetenschap
d. Mein ewges gluck zu finden;
v. myn eeuwig geluk te vinden;
d. Und gieb mir willen, muth, und kraft,
v. en geef my wil, moed, en kracht,
d. Mich selbst zu überwinden.
v. My zelve te overwinnen.

Uyt het Oslandsch.

y. Bader uor, sun ert ai himnum, helgizt bitt
v. Vader ons, die zyt in den hemel, heylig zy
y. namb ti. Kome titt rike. Verdi tin ville, suoms
v. naem uw. Kome uw ryk. Worde uw wille, zoo
y. ai himme so ai podu. Burd uor dagligt
v. als in den hemel zoo in aerde. Brood ons daeglysch
y. geb tu oss i dag.
v. geef gy ons den dag. Enz.

3.º Zeggen dat wy geene schryvers of letterkunde hebben is de onwetendheyd of kwaedwilligheyd zoo ver brengen als het mogelyk is. De Hollanders zelve bekennen dat de Vlamingen de eerste opbouwers van het Nederduytsch zyn, dat zy van ons hunne tael hebben overgenomen, en onze oude schryvers de hunne in zuyverheyd overtreffen (1). Wanneer wy over onze letterkunde een oog slaen, dan vinden wy meer dan twee honderd vlaemsche schryvers die aenspraek

---

(1) Ten Kate, Aenleiding tot het verhevene deel der nederduitsche spraakkunst. Huydecoper, proeve van taal en dichtkunde. In welk geleerd werk gedurig op onze vlaemsche dichters verwezen wordt. — Schrant, over het beoeffenenswaardige der nederduitsche taal. Visscher, handleid. tot de geschiedenis der nederduitsche letterkunde.

kunnen maken op onze achting. In de 13 eeuw bestonden er reeds zeven, waer onder Jacob Van Maerlant en Jan Van Helu uytshynen. In de volgende tellen wy er vyf, die Lodewyk Van Velthem aen het hoofd hebben. De vyftiende geeft er tien. De zestiende, zoo belangryk door de herleving der schoone letteren in Italie, wyst er meer dan veertig aen: Anna Byns, Ph. Van Marnix, Karel Van Mandere, Marcus Van Vaernewyck, Adr. Van Der Schrick, Van Meteren, Plantyn, Kiliaen, bragten onze letterkunde en tael tot zoo eene hoogte, dat geene volkstael in Europa tegen onze voortbrenselen vermogt. De zeventiende geeft ons tot by de twee honderd schryvers, onder welke, vernuften geteld worden die voor niemand in de letterkundige wereld moeten onderdoen, als: Dan Hynsius, Simon Stevyn, De Zwaen, Lambert De Vos, J. - P. Van Maele, Fr. Harduyn, Decker, J. Zevcotius, Dhanens, De Coninck, De Clerck en meer anderen. De achttiende was min vruchtbaer: zy scheen te willen rusten, en nieuwe krachten voor de negentiende inzamelen; die zekerlyk in luyster en grootheyd de vorigen zou te boven gaen, indien onze taelvrienden zoo niet geheel aen hun zelve wierden overgelaten, indien zy min-

dere onverschilligheyd by de natie, en eenige
bescherming by het bestuer mogten verhopē.

